

Nr 359.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till vissa bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst; given Stockholms slott den 19 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att i fråga om ålderstillägg vid ordinarie anställning inom den civila statsförvaltningen, med undantag av kommunikationsverken och — efter hand som jämväl andra förvaltningsgrenars avlöningsförhållanden må bliva reglerade enligt det för nämnda verk från och med den 1 juli 1920 gällande avlöningssystem — dessa förvaltningsgrenar, medgiva, utöver redan gällande föreskrifter i ämnet,

att för erhållande av ålderstillägg vid en befattning befattningshavaren må tillgodoräknas den tid, han i statens tjänst utfört arbete, som må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han har att å befattningen utföra; dock att, därest nämnda tid icke varit sammanhängande eller befattningshavaren under samma tid för arbetet åtnjutit vederlag, som varit mindre än i allmänhet för detsamma utgående ersättning, på Kungl. Maj:t skall ankomma att, efter särskild prövning i varje fall, avgöra, om och i vilken mån sådan tid må räknas befattningshavaren till godo;

att, om en befattningshavare vid tillämpning av eljest gällande bestämmelser skulle i avseende å rätt till ålderstillägg hava kommit i en förmånligare ställning, därest han befordrats till befattningen senare än som skett, befattningshavaren må tillgodoföras det eller de ålderstillägg vid befattningen, som erfordras för att nämnda förhållande må utjämnas; samt

att ålderstillägg, vartill rätt må uppkomma omedelbart med ikraftträdandet av dessa bestämmelser och på grund av desamma, må få åtnjutas från och med den 1 juli 1920.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,

Statsråden: UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON,

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde:

Löneregleringskommittén har den 13 mars 1920 avgivit betänkande (delen LXI i den tryckta serien) med utredning och förslag angående villkor om viss föregående verksamhet i statens tjänst för erhållande av ålderstillägg. Med anledning av detta betänkande torde förslag i ämnet böra föreläggas den nu församlade riksdagen. Jag anhåller därför att nu få anmäla denna fråga.

Som bekant har riksdagen under de senare åren i en mängd fall på grund av särskilda framställningar medgivit rätt till tjänsteårsberäkning för erhållande av ålderstillägg utöver vad vederbörande avlöningsvillkor innehållit. Antalet av sådana medgivanden synes i stort sett hava tilltagit

år efter år, tills riksdagen år 1918, med anledning av en serie propositioner i ålderstilläggsfrågor, intog den principiella ställningen till de talrika frågorna av nämnda slag, att för tillgodoseende av rättvisa och likformighet i behandlingen av dessa frågor ävensom för vinnande av befrielse för riksdagen från handläggning av speciella sådana frågor, en allmän utredning angående ålderstilläggsreglerna borde komma till stånd och att, tills sådan utredning slutförts och beslut med anledning därav fattats, det dittills vanliga beviljandet av tjänsteårsrätt i förevarande avseende borde inskränkas.

Denna riksdagens uppfattning delgavs Kungl. Maj:t i skrivelse den 28 maj 1918, nr 245, varefter Kungl. Maj:t den 16 september 1918 uppdrog åt 1902 års löneregleringskommitté att verkställa den av riksdagen avsedda utredningen samt att avgiva de förslag, vartill utredningen kunde komma att föranleda.

Det är detta uppdrag kommittén genom avgivandet av sitt ovannämnda betänkande (LXI) nu fullgjort. I betänkandet finnes å sidorna 3—7 en närmare redogörelse för ifrågavarande ärendes uppkomst, vartill jag tillåter mig hänvisa.

Efter det kommittén erhållit nämnda uppdrag, hava till kommittén remitterats åtskilliga, å sidorna 8 och 9 i betänkandet närmare angivna framställningar i ålderstilläggsfrågor. Dessa framställningar utom en, till vilken jag sedermera återkommer, torde framdeles i andra sammanhang bli va föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

För den utredning, kommittén i ämnet föranstaltat, har kommittén redogjort å sidorna 10—59 i betänkandet.

Efter att inledningsvis hava framhållit, att kommittén av vissa skäl i ärendet endast komme att yttra sig beträffande rätt för statsanställda personer att för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig annan verksamhet i statens tjänst, och att kommittén uppfattat sitt uppdrag i detta avseende så, att därmed åsyftats endast ålderstillägg vid ordinarie anställning inom den civila statsförvaltningen med undantag av kommunikationsverken och andra förvaltningsgrenar, vilkas avlöningsförhållanden komme att regleras enligt samma system som kommunikationsverkens, angiver kommittén (sid. 10) den allmänna ålderstilläggsregel, som i förevarande avseende må anses gällande, samt meddelar härefter ett synbarligen tämligen fullständigt urval av de talrika undantag från regeln, som under årens lopp givits. Den större delen av dessa undantag (sid. 11 o. följ.) är av i viss mening allmän innebörd och har hämtats från avlöningsbestämmel-

ser och dylika urkunder; den mindre delen, ehuru även den omfattande en stor mängd fall (sid. 29 o. följ.), avser speciella undantag, vilka hop-samlats från särskilda riksdagsskrivelser.

I kommitténs utredning hava även intagits redogörelser för dels de ovannämnda propositionerna (sid. 39 o. följ.), som gävo anledning till utredningen, dels ock de till kommittén remitterade framställningarna (sid. 41 o. följ.) Dessa redogörelser hava för underlättande av jämförelse mellan de olika ålderstilläggsfrågorna, avfattats i formell anslutning till redogörelserna för de speciella undantagsfallen.

Utredningen avslutas med en systematisk sammanställning av det material, utredningen omfattar (sid. 53 o. följ.).

I sitt yttrande och förslag (sid. 60 o. följ.) övertägar kommittén, bland annat, vilka ändamål man med ålderstillägg huvudsakligen bör tillgodose, finner, att ålderstillägget ur synpunkten av dess ändamål är att hänföra ej blott till vederbörande befattningshavares egenskap av innehavare av en viss befattning utan även och kanske i övertägande grad till hans egenskap av statstjänare i allmänhet samt konstaterar, att den gällande regeln i avseende å verksamhet, som utövats, innan vederbörande befattningshavare utnämns till den befattning, vid vilken ålderstillägget skall utgå, numera ingalunda tillgodoser ålderstilläggens ändamål och därför måste anses föråldrad.

Kommittén antar, att det väl ock varit i känslan härav, som riksdagen i förekommande särskilda fall så gott som undantagslöst medgivit rätt att för ålderstillägg tillgodoräkna även före utnämningen till den tjänst, vid vilken ålderstillägget skulle åtnjutas, utövad verksamhet, som kunnat värderas lika med verksamheten å tjänsten.

Såsom främsta fordran å en uti ifrågavarande avseende ny ålderstillägsregel uppställer kommittén därför regelns ändamålsenliga anpassning efter numera rådande administrativa förhållanden.

Hänvisande till sin utredning framhåller kommittén, att de undantag från den så att säga kodifierade i nu förevarande avseende gällande allmänna ålderstillägsregeln numera äro så talrika och i stort sett stå i sådant inre sammanhang, att det antagandet måste ligga nära till hands, att i dem gömmas en ny under årens lopp i praxis utbildad norm.

Kommittén har därför sökt att ur utredningsmaterialet utdraga ifrågavarande nya norm och därvid funnit, att densamma skulle kunna uttryckas så:

För erhållande av ålderstillägg vid en befattning bör befattningshavaren tillgodoräknas den tid, han i statens tjänst utfört arbete, som må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han har att å befattningen utföra.

Beträffande emellertid de fall, då nämnda tid icke varit sammanhängande eller befattningshavaren under samma tid för arbetet åtnjutit vederlag, som varit mindre än i allmänhet för detsamma utgående ersättning, har kommittén funnit, att den praxis, som utbildats, i alla händelser icke stadgats.

Den regel, som således enligt det nyss sagda skulle kunna anses, ehuru oskriven, redan på sätt och vis gällande i verkligheten, har syntts kommittén för statens befattningshavare innebära en så väsentlig förbättring i förevarande avseende samt vara så omfattande och ändamålsenlig och av beskaffenhet att fritaga riksdagen från en mängd smärre ålderstilläggsärenden, att kommittén funnit densamma böra kunna en gång för alla formligen antagas; dock att dess tillämpning i de ovan angivna fallen, däri praxis icke vunnit nödig stadga, syntes lämpligen böra ankomma på särskild prövning i varje fall av Kungl. Maj:t, som ju i flera föregående fall av riksdagen meddelats bemyndiganden av liknande innebörd.

I skrivelse den 27 maj 1919, nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts i nämnda års statsverksproposition gjorda framställning om reglering av vissa inom statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdens avlöningsförmåner m. m. har riksdagen, jämte anmälan att riksdagen i huvudsak bifallit berörda framställning, bland annat, gjort följande erinran i fråga om de av Kungl. Maj:t föreslagna allmänna villkoren och bestämmelserna för avlöningarnas åtnjutande.

Enligt förslaget skulle, där biträde med avlöning efter lägre grad befordrades till biträdesbefattning, för vilken avlöning utginge efter närmast högre grad, biträde, som redan intjänat sista ålderstillägget i den lägre graden, vara berättigat att omedelbart komma i åtnjutande av första ålderstillägget i den högre graden; och skulle, därest biträde vid befordran till närmast högre grad icke erhöle högre avlöning än den biträdet uppburit i den lägre graden, för avlöningsförhöjning i den högre graden biträdet tillgodoräknas den tid, varunder biträdet innehaft befattningen i den lägre graden, efter det biträdet i sistnämnda befattning senast kommit i åtnjutande av ålderstillägg.

Denna bestämmelse syntes riksdagen kunna medföra den olägenheten,

att biträde, som före de nya avlöningsvilkorens ikraftträdande befordrats från befattning av lägre till sådan av högre grad, beträffande avlöningsförhöjning genom ålderstillägg kunde komma i en sämre ställning än ett biträde, som erhållit sådan befordran först efter den nämnda tidpunkten. I saknad av erforderlig utredning i ärendet hade riksdagen emellertid icke ansett sig kunna framställa förslag till de särskilda bestämmelser, som kunde vara behöfliga i nu berört avseende, men förutsatte riksdagen, att Kungl. Maj:t snarast möjligt inkomme till riksdagen med det förslag i ärendet, som kunde anses påkallat.

Denna riksdagens skrivelse remitterades den 20 september 1919 till lönerogleringskommittén, som med skrivelse den 16 mars 1920 återställt densamma med anmälan, att kommittén besvarat remissen uti ifrågavarande betänkande, i vilket avseende kommittén hänvisat särskilt till sidorna 9, 52, 63 och 64 i betänkandet.

Med anledning av nu ifrågavarande, ävensom vissa andra framställningar i liknande ålderstilläggsfrågor, har kommittén i betänkandet ifrågasatt, att en bestämmelse lämpligen kunde utfärdas av innehåll, att, om en befattningshavare vid tillämpning av eljest gällande bestämmelser skulle i avseende å rätt till ålderstillägg hava kommit i en förmånligare ställning, därest han befordrats till befattningen senare än som skett, befattningshavaren skulle tillgodoföras det eller de ålderstillägg vid befattningen, som erfordrades för att nämnda förhållande måtte utjämnas.

Kommittén har i sitt förevarande betänkande bemött, att i fråga om ålderstillägg vid ordinarie anställning inom den civila statsförvaltningen med undantag av kommunikationsverken och andra förvaltningsgrenar, vilkas avlöningsförhållanden komma att regleras enligt samma system som kommunikationsverkens, må utöver redan gällande föreskrifter utfärdas bestämmelser av innehåll,

att för erhållande av ålderstillägg vid en befattning befattningshavaren bör tillgodoräknas den tid, han i statens tjänst utfört arbete, som må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han har att å befattningen utföra; dock att, därest nämnda tid icke varit sammanhängande eller befattningshavaren under samma tid för arbetet åtnjutit vederlag, som varit mindre än i allmänhet för detsamma utgående ersättning, på Kungl. Maj:t skall ankomma att, efter särskild prövning i varje fall, avgöra, om och i vilken mån sådan tid må räknas befattningshavaren till godo;

att, om en befattningshavare vid tillämpning av eljest gällande bestämmelser skulle i avseende å rätt till ålderstillägg hava kommit i en förmanligare ställning, därest han befordrats till befattningen senare än som skett, befattningshavaren skall tillgodoföras det eller de ålderstillägg vid befattningen, som erfordras för att nämnda förhållande må utjämnas; samt att ålderstillägg, vartill rätt må uppkomma omedelbart med ikraftträdandet av ifrågavarande bestämmelser och på grund av desamma, må få åtnjutas från och med den 1 juli 1920.

Slutligen må nämnas, att kommittén framhållit, att den förestående allmänna revisionen av det civila avlöningssystemet icke borde väcka betänkligheter mot de föreslagna bestämmelsernas antagande, då behovet av dem vore i hög grad aktuellt och de syntes låta sig utan svårighet efter vederbörliga jämkningar inpassas i det nya systemet.

För egen del har jag endast att med hänvisande till löneregleringskommitténs förevarande betänkande, vars innehåll jag nu i korthet an-^{Departementschefen.}tytt, uttala min anslutning till kommitténs förslag.

Ehuru otvivelaktigt av stor räckvidd, torde förslaget huvudsakligen egentligen endast innebära ett stadfästande av den praxis, som riksdagen i åratal följt.

Förslaget synes vara väl ägnat att uppfylla de av riksdagen i skrivelsen den 28 maj 1918, nr 245, uttalade önskemålen, såväl det om likformig behandling av ålderstilläggsfrågor för vinnande av största möjliga rättvisa, som även i görligaste mån det, att sådana framställningar om rätt till ålderstillägg, som under senare tiden gång efter annan underställts riksdagen, icke måtte behöva i varje särskilt fall dragas under riksdagens prövning. Helt torde det dock ej kunna undvikas, att särskilda ålderstilläggsfrågor även i framtiden kunna komma att hänskjutas till riksdagen.

Någon betänklighet mot de föreslagna bestämmelserna torde, såsom löneregleringskommittén framhållit, icke behöva hysas med hänsyn till den förestående nya löneregleringen för den civila statsförvaltningen i allmänhet. En formell jämkning i ordalydelsen, i vad angår bestämmelsernas omfattning, har vidtagits.

Med åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i fråga om ålderstillägg vid ordinarie anställning inom den civila statsförvaltningen, med undantag av kommunikationsverken och — efter hand som jämväl andra förvaltningsgrenars avlöningsförhållanden må bliva reglerade enligt det för nämnda verk från och med den 1 juli 1920 gällande avlöningssystem — dessa förvaltningsgrenar, medgiva, utöver redan gällande föreskrifter i ämnet,

att för erhållande av ålderstillägg vid en befattning befattningshavaren må tillgodoräknas den tid, han i statens tjänst utfört arbete, som må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han har att å befattningen utföra; dock att, därest nämnda tid icke varit sammanhängande eller befattningshavaren under samma tid för arbetet åtnjutit vederlag, som varit mindre än i allmänhet för detsamma utgående ersättning, på Kungl. Maj:t skall ankomma att, efter särskild prövning i varje fall, avgöra, om och i vilken mån sådan tid må räknas befattningshavaren till godo;

att, om en befattningshavare vid tillämpning av eljest gällande bestämmelser skulle i avseende å rätt till ålderstillägg hava hommit i en förmånligare ställning, därest han befordrats till befattningen senare än som skett, befattningshavaren må tillgodoföras det eller de ålderstillägg vid befattningen, som erfordras för att nämnda förhållande må utjämnas; samt

att ålderstillägg, vartill rätt må uppkomma omedelbart med ikraftträdandet av dessa bestämmelser och på grund av desamma, må få åtnjutas från och med den 1 juli 1920.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bil. litt. . . . utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Sven Lidholm.